

ACC. N:R

M. 9696 : 1-10.

(f. 1874)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *J. Aug. Persson*
 Härad: *Bara* Adress: *St. Gråbod. g. 13, Lund*
 Socken: *Skällberga m. fl. sock.* Berättat av: *min mor o. morfar*
 Uppteckningsår: *1945* Född år i

Kristnagille s. 1.
Husförhörs gille. s. 3.
Bryde- och skättegille. s. 5.
Klinegille. s. 7.

H. P. 7.

Skriv endast på denna sida!

Kristnagille.

Kristnagille eller barn dop, det fardrade stor förberedelse på den tiden, då skulle det liksom till bröllop slaktas, bryggas, bakas och stekas i oändlighet, en viss person ringare eller fjärdingsman skulle minst fjorton dagar i förväg gå omkring till hela gillulaget i byn, och säga till släktingar, beten bys och bjuda till kristnagille. De skulle ju ha god tid på sig att tillreda födingen, som de skulle skicka dit ^{en} eller par dagar i förväg.

Den bestod af slaktade häns, skörelag, outt och många sorters kaker, såsom spettpaper, klenor, goaräder och många andra.

De som skulle stå faddrar till barnet var alltid de närmaste släktingarne till fadern, och fans det inga sådana så fick de bli de som var dömt, det ansågs som en stor ära att stå faddrar, de skulle helt vara rika och barnet uppkallas efter en af dem, vid dopet gafs alltid s.k. faddergäver, och gudmorögäver, faddrarne brukade lägga en stor silfverpeng på barnets höfvid efter dopet, det ansågs på den tiden vara en lycka, som skulle frädda för fattigdom.

N=1.

Döpet förrättades alltid hemma, och när det var undantaget
 efter många lyckönskningar bekikningar på barnet för att se
 vilken af föräldrarna det liknade mest, så skulle ^{de} äta och dricka
 och det vara väst i flera temmar, ty det tog ofta en temma innan
 de efter en massa kusningar kunde bli färdiga att sätta sig.
 Prästen och kloakaren satt ju öfver hos husbonden och faddrarna,
 och så hela stäkten i tur och ordning, men alla efter ålder, och
 värdighet, fans det någon nämndeman så skulle han ju också
 ha sin plats bland bläkten, fast han ej hörde till den.
 Under tiden de åt spelades det alltid jult af för det mest af
 två stycken spelmän från trakten Långsång.
 I Båra härad var det alltid Grönvallens i Wårby som
 spelade vid alla sådana gille.
 Barnet stoppades ned i en s. k. kisserarepose som var fint bro-
 derad, väst s. k. brokad, och öfversädd med silfvertråd.
 Den som användes hos minne morfärdrar fins nu på "Kulturen"
 i Lund, det jag lemnat den.

Kvistnagille.

N=2.

Husfärhögille.

Husfärhögille var ett af de s. k. mest ansträngande gille för den som det skulle vara hos, ty då skulle det blaktas, bakas och byggas till det, som om det vare till julen.

Och inte nog med det, det skulle läsas i katekenen och biblisk historia också af hela familjen, med tjenare också.

Ty då skulle prästen kamma det, och den som då inte kunde bovara den fick skämmas, så han vågade sen inte se på folk.

Det var ett husfärhöv i St. Mållebygd hos min morfar en gång då var där en partier i socknen där som hette Sjögren, han skulle han som så många andra ta exempel till sitt tal så sade han, det kan vara med det andliga som med det världliga ofta här i lifvet, det är precis som på ett marknad där drängarne de byta klockor, och prästerna byta penningar, ja och tjuvarna byta hantlar, se då Per Pålsson morfars trosskenn.

Men då hade det nära lifvet ett spratt som ^{när} inte hade hållt upp igen, så det var flera som gick ut i fästet och spratt.

N=1.

Så var där ett husförhör i Lunnarå skola vinst. 1880 eller 81 då frågade prästen Menander en som hade slutat läsa innantill i bibeln så här: är skräddaren Nils Petron här: då svarade han: han är icke här, han är uppstånnden.

Husförhörs-
gille,
N=2.

Då blef det också skött, så prästen frågade honom om han hade varit död när gånge, och ställt upp igen.

Detta var i Burlöfs socken, och min mor hörde det på båda ställen.

När det så var slut med den s.k. läsningen så skulle de ju äta middag på stället också allvarmannen, och då skulle alltid prästen juttas för bordändan hos husbonden, jemte blockaren.

Då skulle prästen äta med silfversked, men de andra med hornskeder, och när de så skulle bänka sig vid bordet var det ett färligt brusande utan ändes, de som vare mest i stäkt till värden skulle sitta högst upp, hos denne, och så skulle de sitta efter ålder också, så det kunde dröja en half timma innan de fick sätta sig.

Så skulle prästen äta läsa en lång ramsa innan de åt, och en likadan sedan de åt, så gick det till på den tiden.

Bryde- och skattegille.

Dessa två s.k. gille kunde ibland vara något kombinerade så att man skatte fören / linen / samtidigt fast att få slut på skattningen gick inte ändå, ty det tog längre tid, men så hade man skattningen då tillhops med höklingen sedan.

Brydningen försigick alltid utan om brydestugan som nästan alltid var belägen ett stycke utan om gårdar, för att man inte skulle sätta eld på sig af grästr som språkade omkring när man skulle torpa liden, den byggdes af jordstenar, ofta vid ett stengärde som den ena väggen, i en grop eller dylikt. Linen skulle torpas så att det illades under den, den lades på stölar / stapar / eller annat grej vad hade tillräde, det var visst inte alltid det som tapetad på brydestugorna heller efter vad man kan förstå, ty icke hjälpligt. Skick här jag icke sett dem. Ibland hände det att det hela fattade eld och hela brydestugan med linen brann upp, när inte torpköringen passade på med vattensuddar i rätt tid.

Fol. 1.

Bryde- och
skättegille.

Sid 2.

Så hände det en dag i Uppåkra när de torkade lin, så
tog det fart i linen och hela stugan brann upp.

Då var där en pojke bland skolbarnen i skolan där som
var litet efter de andra i förståndet som satt och fick syn
på det, då sade han: de va helvete va de bränner.

Då sade läraren: va säger du pojke: ja ja ser, de va
helvete va de bränner i härstugan.

Så var det drängarna i byen som skulle bryda, och de kom
nu var en med lin bryda på natten kl. 5 på morgonen och
skulle börja att bryda, och då skulle där vara eldad upp,
och torkad den första satten tillred när de kom.

Så torkepåringen fick alltid börja kl. 3 på morgonen.

Det var inte vem som helst som blev anförtrord den natten.

Hon var alltså och torka lin, och kallades därför torkepåringen.

Ja så bröt de, och så skätte de, och såk det från brydestugan
och från de som skätte, så det rent förfärligt.

Alla gille var det hela dagen, och långt ut på natten också, men
innehade blifva de för lång tid efteråt.

Traditionella seder och bruk i 1800 talet första
hälften, och något längre.

Klönegille.

Sed 1.

Klönegille.

Det var ett allmänt bruk att kalla allt för gille, och så
var äfven när de byggde, då hade de först redgille, sedan
klönegille, och sedan när stallbyggnaden eller logan, eller
stugelängan var färdig så blef det byggnads-gille och då
skulle hela gillelaget med.

De andra två s. k. gillena var under arbetets gång endast
för dem som arbetade på byggnaden.

Och då var det vanligt att isopentimmermannen var den bygg-
mästare, och gantigården hade daglön på arbetet, men det vände
också att hade hel akord, t. ex. en 100 eller 150 kronor för en längre
det berodde på hur dyg den var att bygga.

Men så skulle också alla byens de ängar hjälpa till att hugga
ihop kornarkshuset, därför blef det bekant som det blef för det
medta, det kan man få se när en sådan länga rivas!

Klönegille.

Sid. 2.

Grunden lades direkt på marken af r.k. jordstenar för det mesta endast hönstenar, och några stycken mellan dessa med en tre eller sex alnar mellanrum där fottråna sparrades, sedan då reningen skett så packades dit in stenar upp till fottrånas underkant, sedan blögs det lerbruk i fogarna och stoppades smärtar i dessa, det var hela grunden.

Men när det så blef stränga vintrar så lyfte väggarna och en del stenar ramlade ut, och längan blef droppig.

Stolparna vara vanligtvis af 5x5" trä tre alnar höga, med tre alnar från mitt till mitt, likaså sparrarne, så gagnades det sex alnar läkte till taket som täcktes med halm.

Emellan björnen och fotträet satt löshult på mitten mellan stolparne, och så ytterligare lägre stolpar mellan dessa från löshultet till fotträet, så att dess fackel nere vid blef endast hälften så stora som de öfversta fackeln.

Större fackeln satte r.k. "pilebullingar" i en från ömse sidor huggna mot, stöende med cirka fyra tum mellanrum.

Sedan bländes dit i dessa med lera som var armerad med
ärtahalm.

Kliningen tillgick på följande sätt, när levan som
var utbredd på den s. k. träden så spolades det mycket
vatten på den och sedan breddes det stöphalm på den, och
skulle drängarne på stället rida med hästar i lerätten
så att den skulle ältt som det hette, och reg af halmen.

Så bar drängarne fram levan med bärbärg, till töerna
som stode på ämse ridor om väggen och kände med bara
händerna så de sågo till sist farliga ut.

Men ju mer de kände kända mer vandra ju roligare var
det och då skrattade de af hjärtans lust.

Under tiden var det en eller två byspelmän som spela fiol
så de skulle kunna hålla taktet när de blindt.

Plötsligt fick drängarne en rygg så de skulle bli starka till
att bära levan, men för det mesta blif de knäsvaga, och då
blif de fartigt bekrattade af töerna.

När så väggarne hade torkat några dagar så var där
tusentals spikbor på dem, och så var det att kända spikbor.
När det så blif kallt så fick de tvätta sig i en moss.

Klängille

Sed. 3.

Klinegille.

Sid 4.

De varo ju alltid så många så att kliningen gick äfver på en dag, och sedan de fick skapat lerdur af benen på hästskae så tog de alltid dessa ner till mossen där som det fann någon, och tvättade benen på desse ockia.

Sedan de då fick tvättat sig och gjort sig fina så börja själffa stora gillet, och ^{då} äts det och såps, och spelade kort och dansade det sedan i sommarstugan nästan hela natten, så på morgonen dagen efter så varo det många af dem som knappt kunde gå hem heller.

Men vad gjorde väl det, de ha de ju varit till klinegille, och det var ju ett dåligt klinegille om de ej blefva fulla.

Ja så gick det till på den tiden när de byggde på landsbyggden, och det var traktiskt på alla håll och kantar.

Det var sed och bruk i alla händer, men kanske med någon förändring ändå på obildna håll.